

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีมีวัตถุประสงค์ 6 ประการคือ

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการรับรู้บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี
5. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นตามตำแหน่งของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี
6. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์การปฏิบัติตามกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 76 คน เป็นทันตแพทย์ จำนวน 34 คน และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข จำนวน 42 คน ใช้แบบสอบถามและจัดสนทนากลุ่มในการเก็บรวบรวมข้อมูล สามารถสรุปและอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

ข้อมูลส่วนบุคคล

กลุ่มตัวอย่างทันตแพทย์เป็นเพศหญิงและชายมีจำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานประจำที่โรงพยาบาลชุมชน มีอายุราชการมากที่สุดคือ 1-5 ปี และ 6-10 ปีในสัดส่วนที่เท่ากัน ระดับการศึกษาสูงสุดของทันตแพทย์คือปริญญาตรีสาขาทันตแพทย์ศาสตร์ ทันตแพทย์ส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดชายแดนใต้ (ยะลา นราธิวาส ปัตตานี)

กลุ่มตัวอย่างเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่ปฏิบัติงานประจำที่โรงพยาบาลชุมชน มีอายุราชการมากที่สุดคือ 11-15 ปี ระดับการศึกษาสูงสุดของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขคือปริญญาตรี และส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ในสามจังหวัดชายแดนใต้ (ยะลา นราธิวาส ปัตตานี)

1.1 ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

1.1.1 ความคิดเห็นของทันตแพทย์ต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ในทุกหมวดกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอด อยู่ในระดับ เห็นด้วย

1.1.2 ความคิดเห็นของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก เกือบทุกหมวดกิจกรรม ยกเว้น กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอด อยู่ในระดับ เห็นด้วย

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับการรับรู้บทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข

1.2.1 การรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตแพทย์อยู่ในระดับสูง มากที่สุดคือ การประเมินผลงานทันตสาธารณสุข ระดับอำเภอ น้อยที่สุดคือ ศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนางานทันตสาธารณสุขและดำเนินการส่งเสริมป้องกันทันตสุขภาพในโรงเรียนมัธยมฯ

1.2.2 การรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขอยู่ในระดับสูง มากที่สุดคือ ให้บริการป้องกันและส่งเสริมทันตสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ในคลินิกฝากครรภ์ น้อยที่สุดคือ ศึกษาค้นคว้าและร่วมวิจัยเพื่อพัฒนางานด้านทันตสาธารณสุข

1.2.3 ข้อมูลส่วนบุคคลของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข ไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนบุคคลกับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

1.3.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของทันตแพทย์ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

1.3.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี มีเพียง เพศ เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.4 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลกับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

1.4.1 การรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตแพทย์ไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

1.4.2 การรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

1.5 เปรียบเทียบความคิดเห็นตามตำแหน่งของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี

ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมีความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี แตกต่างกันในหมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุ กิจกรรมที่ 1 สำรวจและจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้งและหมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษา/โรงเรียนอนุบาล กิจกรรมที่ 1 ให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนและจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 2 ครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.6 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประยุกต์กรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่เหมาะสม

1.6.1 ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัญหา/อุปสรรคที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีมีความถี่ไม่แตกต่างกันมากนักคือ เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลต้องการให้ทันตบุคลากรทำงานรักษามากกว่างานส่งเสริมป้องกัน และประชาชนต้องการการรักษามากกว่างานส่งเสริมป้องกัน รองลงมาคือ ทันตบุคลากรไม่เพียงพอและกิจกรรมบางอย่างไม่สามารถปฏิบัติได้

1.6.2 ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขได้ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการประยุกต์กรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีมาใช้มีความถี่ไม่แตกต่างกันมากนักคือ ทำงานรักษาร่วมกับงานส่งเสริมป้องกัน รองลงมาคือ การดำเนินงานควรบูรณาการร่วมกับงานอื่น ๆ

2. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

จากการจัดสนทนากลุ่มทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์การปฏิบัติตามกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเห็นตรงกันว่ากรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเป็นกรอบที่ดี มีความเหมาะสมและครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย การมีกรอบกิจกรรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติรู้บทบาทและหน้าที่ของตนเอง แต่การจะนำมาใช้ปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ซึ่งแต่ละแห่งมีความแตกต่างกันทั้งวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต รวมถึงสภาพปัญหาต่างๆ ทำให้ต้องพิจารณากิจกรรมที่กำหนดขึ้นมาในแต่ละหมวดถึงความเหมาะสมความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ตามคุณลักษณะของพื้นที่ที่ปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการมีทันตสุขภาพที่ดีของประชาชน

ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมีความเห็นตรงกันในคุณลักษณะเด่นที่บ่งบอกความเป็นปัตตานีคือ ชาวปัตตานีส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามหลักศาสนา ศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นส่วนนำของวัฒนธรรม ประเพณีและพฤติกรรมที่ถือปฏิบัติ การกระทำใดๆ ที่ขัดต่อหลักของศาสนาอิสลามถือเป็นการกระทำที่ผิด นอกจากนี้ในมุมมองด้านสุขภาพชาวปัตตานีส่วนใหญ่ยังประกอบและรับประทานอาหารที่มีรสชาติดหวานนำ ไม่ว่าจะเป็นอาหารคาวหรืออาหารหวาน ให้ความสำคัญของรายได้มากกว่าการศึกษาและสุขภาพ ทันตแพทย์มีข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเรื่องของสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนใต้เป็นอีกหนึ่งคุณลักษณะเด่นที่บ่งบอกความเป็นปัตตานี

ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขให้ความสนใจในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำได้น้อย/ทำไม่ได้ ตามกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดปัตตานีโดยเห็นตรงกันใน กิจกรรมที่ 1 ดำเนินการขับเคลื่อนและสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในชุมชน (หมวดที่ 6 การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพช่องปาก) กิจกรรมที่ควรเพิ่มเติม/ปรับเปลี่ยน คือ กิจกรรมที่ 3 ส่งเสริม สนับสนุนให้มีกิจกรรมส่งเสริมทันตสุขภาพในชมรมผู้สูง (หมวดที่ 3 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในกลุ่มผู้สูงอายุ) ซึ่งจะดำเนินกิจกรรมได้ถ้ามีการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ และกิจกรรมที่ 3 บริการทอฟลูออไรด์วานิชเด็กในศพด.ที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก ปีละ 2 ครั้ง (หมวดที่ 4 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ที่ควรปรับลดลงให้เหลือปีละ 1 ครั้ง

กลุ่มทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมีความคิดเห็นต่างกันเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำได้น้อย/ทำไม่ได้ โดยทันตแพทย์เห็นว่า กิจกรรมที่ทำได้น้อย/ทำไม่ได้ คือ กิจกรรมที่ 6 การประสานกับ อปท. (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เพื่อให้มีการสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในโรงเรียนประถมศึกษา (หมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษา/โรงเรียนอนุบาล) และกิจกรรมที่ต้องเพิ่มเติม/ปรับเปลี่ยน คือ กิจกรรมที่ 3 การให้ทันตสุขภาพศึกษาและสอน / ฝึกวิธีการทำความสะอาดช่องปากเด็กแก่ผู้ปกครองของเด็กอายุ 9 เดือน (หมวดที่ 2 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในเด็กอายุ 0-2 ปี) เป็นกิจกรรมที่ต้องเริ่มก่อนที่เด็กจะมีอายุ 9 เดือน กิจกรรมที่ 1 ให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียนและจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 2 ครั้ง (หมวดที่ 5 การส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในช่องปากในโรงเรียนประถมศึกษา/โรงเรียนอนุบาล) เป็นงานที่ซ้ำซ้อนกับงานที่ครุอนามัยต้องทำเป็นประจำทุกปีจึงควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลเพื่อให้เกิดประโยชน์มากกว่าเดิม

กลุ่มเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเห็นว่ากิจกรรมที่ทำได้น้อย/ทำไม่ได้ คือ กิจกรรมการจัดบริการทันตกรรม (หมวดที่ 7 การจัดบริการทันตกรรม) ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องจำนวนทันตบุคลากรที่ไม่เพียงพอ กิจกรรมที่ต้องเพิ่มเติม/ปรับเปลี่ยน คือ กิจกรรมที่ 5 การติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอด (หมวดที่ 1 ส่งเสริมสุขภาพช่องปากและการป้องกันโรคในหญิงมีครรภ์) ให้ปรับเปลี่ยนเป็นการติดตามเยี่ยมหลังคลอดที่ รพ.สต. และเสนอแนะให้ปรับเปลี่ยนห้องทันตกรรมมาอยู่ด้านล่างของ รพ.สต. เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมที่ 3 ให้ทันตสุขภาพศึกษาและสอน / ฝึกวิธีการทำความสะอาดช่องปากเด็กแก่ผู้ปกครองของเด็กอายุ 9 เดือนทำได้สะดวกขึ้น ควรเพิ่มกิจกรรมการให้ความรู้และส่งเสริมทันตสุขภาพแก่ผู้ดูแลเด็ก

ความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการประยุกต์กรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไปใช้ดำเนินการ ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขให้ข้อคิดเห็นที่

แตกต่างกัน โดยกลุ่มทันตแพทย์เห็นว่ากรอบของกิจกรรมเน้นหนักไปทำงานส่งเสริมเสียเป็นส่วนใหญ่ ในเบื้องต้นควรเน้นที่งานรักษาและสอดแทรกงานส่งเสริมป้องกัน เพราะงานรักษาเป็นความต้องการของประชาชน กลุ่มเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเห็นว่ากรอบของกิจกรรมเน้นหนักไปทำงานบริการมากกว่างานส่งเสริมซึ่งขัดกับจุดประสงค์ของการจัดตั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่ ควรปรับกิจกรรมให้เน้นหนักในงานส่งเสริมทันตสุขภาพซึ่งอาจจะยังไม่เห็นผลในตอนนี้ แต่จะทำให้ประชาชนดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งทันตบุคลากร

กลุ่มทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยหรือสิ่งสนับสนุนเพื่อให้มีการดำเนินกิจกรรมตามกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี ตรงกันในเรื่อง กำลังคนและงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงาน เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมในเรื่องการกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบที่ชัดเจนและกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี ทำให้ค้นพบข้อเท็จจริงในมุมมองของทันตบุคลากรที่มีข้อมูลส่วนบุคคล ประสบการณ์ บทบาทและหน้าที่ที่แตกต่างกัน ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแสดงให้เห็นว่าทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมีความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีตามประเด็นสำคัญต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอต่อไปนี้

1. ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี อยู่ในระดับ เห็นด้วยมาก ในทุกหมวดกิจกรรม ยกเว้นกิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอด อยู่ในระดับ เห็นด้วย แสดงให้เห็นได้ว่าทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมีความคิดเห็นที่ตรงกันในการนำกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีมาใช้ดำเนินการ ทั้งๆ ที่ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมีความแตกต่างกันทั้งการศึกษา บทบาทและหน้าที่ในการปฏิบัติงาน อาจเนื่องมาจากทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขมองที่เป้าหมายของการดำเนินงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล การมีกรอบกิจกรรมทำให้สามารถรองรับนโยบายการจัดบริการสุขภาพช่องปากและบรรลุเป้าหมายตามกระบวนการให้บริการทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลได้ เนื่องจากกรอบได้บรรจุกิจกรรม ตัวชี้วัด ที่ปัจจุบันมีการดำเนินการอยู่แล้ว

ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ดำเนินการทั้งหมดและมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามการบริหารจัดการของแต่ละพื้นที่

ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขอยู่ในระดับ เห็นด้วย ในกิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอด แสดงให้เห็นได้ว่า ถึงแม้ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขจะเห็นด้วยกับการนำกรอบกิจกรรมมาใช้แต่ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มพบว่า ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่างเห็นว่าการดำเนินกิจกรรมบางอย่างยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะกิจกรรมที่อาจจะมีความเสี่ยงจากสถานการณ์ความไม่สงบซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของจังหวัดปัตตานีที่มีความแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ กิจกรรมติดตามเยี่ยมบ้านหลังคลอดเป็นการทำงานเชิงรุกซึ่งต้องเข้าไปในพื้นที่ที่ไม่มีความคุ้นเคยทำให้ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเกิดความรู้สึกไม่มั่นใจในความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมนึก ศิริสุวรรณ แจ่มจันทร์ กิมาคม และ วินัย อักษรแก้ว (2549) เรื่อง การจัดการระบบบริการสุขภาพในภาวะวิกฤติ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลการศึกษา พบว่า การจัดการระบบบริการสุขภาพในระดับสถานีอนามัย คือ บริการด้านการรักษา ด้านทันตกรรม ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค การเยี่ยมบ้าน การนิเทศติดตาม การสนับสนุนบุคลากรแก่เครือข่ายลดส่งผลให้จำนวนผู้รับบริการสาธารณสุขของสถานีอนามัยมีจำนวนลดลง

2. ข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข การที่ข้อมูลส่วนบุคคลไม่มีความสัมพันธ์กับการรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานนั้นน่าจะเนื่องมาจากบริบทและวัฒนธรรมของกลุ่มตัวอย่างการวิจัยต่างกัน การรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานอาจมาจากพื้นฐานความรู้เดิม ประสบการณ์ การรับนโยบาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับแนวคิดของแม็คคอร์มิคและอิลเจน (McCormick & Ilgen อ้างถึงใน รำภาภรณ์ หอมดีป,2549) ที่กล่าวถึงปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อการรับรู้ เช่น การศึกษามีความเกี่ยวข้องกับสมรรถนะในการปฏิบัติงานของบุคคลที่กระตุ้นหรือผลักดันให้บุคคลมีความต้องการที่จะแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่งและเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมมนุษย์

3. การรับรู้บทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขกับความคิดเห็นต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีไม่มีความสัมพันธ์กัน อาจเป็นเพราะความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเป็นการแสดงออกทางด้านเจตคติที่มาจากความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ โดยอาศัยความรู้ประสบการณ์และข้อมูลข่าวสารที่ตนมีอยู่มากกว่าการรู้ว่าตนเองมีขอบเขตหน้าที่การปฏิบัติงานอย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด

ของ กลุขณา ศักดิ์ศรี (2530) กล่าวถึงบทบาทของการรับรู้ที่มีต่อการเรียนรู้ว่า บุคคลจะเกิดการเรียนรู้ได้ดีและมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การรับรู้และการรับรู้สิ่งเร้าของบุคคล นอกจากจะขึ้นอยู่กับตัวสิ่งเร้าและประสาทสัมผัสของผู้รับรู้แล้ว ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์เดิมของผู้รู้และพื้นฐานความรู้เดิมที่มีต่อสิ่งที่เรียนด้วย เจียมจิต วงศ์เสงี่ยม (อ้างถึงใน นพพร นพรัตน์, 2528) กล่าวถึงความคิดเห็นว่าเป็นความรู้สึกของบุคคลที่จะแสดงออกต่อเรื่องหนึ่งเรื่องใดจากสภาพแวดล้อม ซึ่งการแสดงออกนี้อาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์และพฤติกรรมระหว่างบุคคลเป็นเครื่องมือในการพิจารณาและประเมินค่า

4. ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีแตกต่างกันใน กิจกรรมสำรวจและจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากผู้สูงอายุอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง กิจกรรมให้บริการตรวจสุขภาพช่องปากนักเรียน และจัดทำฐานข้อมูลสุขภาพช่องปากนักเรียนทุกคนปีละ 2 ครั้ง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่า เจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเห็นว่ากิจกรรมการสำรวจเป็นกิจกรรมที่ทำได้ และเหมาะสม เนื่องจากการสำรวจจะนำมาซึ่งข้อมูลพื้นฐานของงานทันตสาธารณสุข ส่วนทันตแพทย์เห็นว่ากิจกรรมที่ทำได้คือ กิจกรรมตรวจช่องปาก และการจัดบริการทันตกรรม ส่วนกิจกรรมการตรวจฟันให้เด็กนักเรียนเป็นภาระงานของครูอนามัย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องทำเป็นประจำทุกปี อาจทำให้เกิดความซ้ำซ้อนควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลมากกว่าการลงไปทำกิจกรรมที่มีการดำเนินการอยู่แล้วจะทำให้เกิดประโยชน์ได้มากกว่าเดิม ความคิดเห็นที่แตกต่างกันนี้น่าจะมาจากบทบาทและหน้าที่ระหว่างทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขแตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิรูประบบสุขภาพกับทันตบุคลากรไทยในอนาคต ของ สุปริดา อุดุลยานนท์ และคณะ (2545) ได้แสดงให้เห็นขอบเขตการทำงานที่มีการซ้อนทับของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุข โดยทันตแพทย์ทำหน้าที่ในการควบคุมการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมมีบทบาทหลักในด้านกรวางแผนและกำกับงานในระดับมหภาค การตรวจวินิจฉัย การวางแผนการรักษาโดยรวม การควบคุมคุณภาพและการให้บริการระดับที่ซับซ้อนและมีเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเป็นผู้ร่วมงานมากกว่าการที่จะออกกฎระเบียบชี้ดเส้นขอบเขตการบริการอย่างตายตัว

6. ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขในการประยุกต์กรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมตามกรอบกิจกรรมมีทั้งด้านที่ตรงกันและแตกต่างกัน ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่ต้องมีการติดต่อประสานงานและ/ หรือขอความร่วมมือจากหน่วยงานยังเป็นงานที่ทำได้ยาก เช่น กิจกรรมดำเนินการขับเคลื่อนและสนับสนุนการส่งเสริมทันตสุขภาพในชุมชน (หมวดที่ 6 การสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

ในการดูแลสุขภาพช่องปาก) อาจจะมาจากรูปแบบการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ของทันตบุคลากรในจังหวัดปัตตานีที่ใช้ระบบหมุนเวียนทันตบุคลากรออกให้บริการทันตกรรม ไม่มีทันตบุคลากรปฏิบัติงานประจำที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการให้บริการทันตกรรม ดังนั้นการประสานงานระหว่างหน่วยงาน โดยเฉพาะหน่วยงานนอก อาจทำได้ยากในทางปฏิบัติ

การประยุกต์กรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทันตแพทย์เสนอว่าในเบื้องต้นควรเน้นที่งานรักษาและสอดแทรกงานส่งเสริมป้องกัน เพราะงานรักษาเป็นความต้องการของประชาชน แตกต่างจากกลุ่มเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขที่เห็นว่าควรปรับกิจกรรมให้เน้นหนักในงานส่งเสริมทันตสุขภาพซึ่งอาจจะยังไม่เห็นผลในตอนนี้แต่จะทำให้ประชาชนดูแลตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งทันตบุคลากร อาจแสดงให้เห็นได้ว่า ทันตแพทย์ให้ความสำคัญของงานรักษามากกว่างานส่งเสริมและป้องกันสุขภาพอาจเนื่องมาจากทันตแพทย์มีประสบการณ์ความคุ้นเคยกับงานด้านการรักษามากกว่า การดำเนินงานส่งเสริมและป้องกันต้องอาศัยเวลาและความร่วมมือจากผู้รับบริการ สอดคล้องกับการศึกษาของ อังคณา เขียรมนตรี (2538) เรื่อง การสำรวจการปฏิบัติงานทันตกรรมป้องกันของทันตแพทย์ในประเทศไทยซึ่งพบว่า ทันตแพทย์ในโรงพยาบาลของรัฐให้บริการด้านทันตกรรมป้องกันน้อยที่สุด เหตุผลของการไม่ให้บริการทันตกรรมป้องกันคือ ไม่มีเวลาเพียงพอและขาดความรู้ ประเภทงานทันตกรรมป้องกันที่ทันตแพทย์ให้บริการแก่คนไข้สม่ำเสมอได้แก่ การให้ทันตสุขศึกษาและแนะนำการทำความสะอาดช่องปาก แต่บริการเคลือบหลุมร่องฟันและเคลือบฟลูออไรด์ทำไม่บ่อยนัก นอกจากนี้ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขได้เสนอว่าควรเพิ่มเติม/ปรับเปลี่ยนกิจกรรมบางอย่าง เช่น กิจกรรมทาฟลูออไรด์วานิชเด็กในศพด. (ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก) ที่มีปัญหาสุขภาพช่องปาก ปีละ 2 ครั้ง ควรปรับลดลงให้เหลือปีละ 1 ครั้ง ควรมีการเชื่อมโยงข้อมูลสุขภาพช่องปากซึ่งเป็นงานที่ซ้ำซ้อนกับงานที่ครุอนามัยต้องทำเป็นประจำทุกปี แสดงให้เห็นได้ว่า ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต้องการให้เกิดการดำเนินงานที่สามารถปฏิบัติได้จริงตามบริบทของพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต่อกรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานี ได้นำไปใช้อย่างมีคุณค่าผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลการวิจัยดังนี้

1. จากข้อมูลการวิจัยที่ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขได้เสนอเกี่ยวกับกิจกรรมที่ควรเพิ่มเติม/ปรับเปลี่ยน คณะกรรมการพัฒนาระบบสุขภาพช่องปากจังหวัดปัตตานีควรพิจารณาเพิ่มเติม/ปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่จังหวัดปัตตานี ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามตัวชี้วัดความสำเร็จที่ได้กำหนดไว้

2. ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขได้เสนอปัจจัยหรือสิ่งสนับสนุนในเรื่องกำลังคนและงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรพิจารณาวางแผนในการจัดสรรเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขลงปฏิบัติงานประจำ และมีทันตแพทย์ที่เลี้ยงที่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำและรับการส่งต่อผู้มารับบริการทันตกรรมกรณีเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขไม่สามารถให้บริการได้ พิจารณาจัดสรรวัสดุและครุภัณฑ์ทันตกรรมรองรับการปฏิบัติ และงบประมาณที่จัดสรรแบบแยกส่วนรวมไปถึงเบี้ยเลี้ยง/ เงินพิเศษเพื่อสร้างแรงจูงใจในการลงปฏิบัติงานประจำ สำหรับการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขใน จังหวัดปัตตานี เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปด้วยความสะดวกและรวดเร็ว

3. ข้อมูลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขต้องการให้มีการกำหนดบทบาทและหน้าที่การปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่ชัดเจน ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการระบุน้ำที่ความรับผิดชอบของทันตบุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และประกาศเป็นนโยบายชี้แจงให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบโดยทั่วกัน ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานอยู่ในขอบเขตวิชาชีพ และครอบคลุมตามกรอบงานที่ตนเองรับผิดชอบ

4. ข้อมูลจากการวิจัย พบว่า ทันตแพทย์และเจ้าพนักงานทันตสาธารณสุขเห็นด้วยกับการกำหนดกรอบกิจกรรมซึ่งได้นำไปใช้ในการปฏิบัติงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดปัตตานี โดยการถ่ายทอดจากผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้าฝ่ายทันตสาธารณสุข/ หัวหน้างานทันตกรรม แต่กรอบกิจกรรมจะมีคุณค่าเมื่อได้นำไปสู่การปฏิบัติจริง และมีการประเมินผลตามกรอบกิจกรรม โดยต้องแสดงผล ชี้ให้เห็นประโยชน์ ปัญหาอุปสรรค ผลได้ ผลเสียให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนทราบ เพื่อให้เกิดการพัฒนาและบูรณาการในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาต่อเนื่องหลังจากที่ได้ใช้กรอบกิจกรรมงานทันตสาธารณสุขในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดปัตตานีดำเนินงานไปแล้วระยะหนึ่ง เพื่อศึกษาถึงผลการดำเนินงานตามกรอบกิจกรรมโดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพในกลุ่มที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลจังหวัดปัตตานี

2. ควรมีการทำวิจัยในจังหวัดอื่นๆ ของภาคใต้ยกเว้นสามจังหวัดชายแดนใต้เพื่อเปรียบเทียบผลการวิจัย